

De Huizen van het Kind en Integrale Jeugdhulp: een zoektocht naar verbinding via inspirerende praktijkvoorbeelden (concepttekst)

Leentje Deschuymer, Krista De Vos, Tim Stroobants
oktober 2017

Inhoudsopgave

1 Situering	2
1.1 Introductie op een Huis van het Kind	2
1.2 Introductie op Integrale Jeugdhulp	4
1.3 Waarom de link tussen Huizen van het Kind en Integrale Jeugdhulp belangrijk is.....	5
2 Ready, set, go.....	6
2.1 Kennis van elkaars werking.....	6
2.1.1 In functie van een goede toeleiding van gezinnen	6
2.1.2 In functie van een goede toeleiding van professionals.....	7
2.1.3 In functie van ondersteuning en hulp op maat	7
2.1.4 Methodieken om elkaar te leren kennen	7
2.1.5 Samenwerkingsverband Huis van het Kind als facilitator	8
2.2 Expertise en aanbod koppelen.....	8
2.2.1 Doorgedreven samenwerkingsmodellen	9
2.2.2 Expertise gezamenlijk inzetten - thematisch.....	11
2.2.3 Samen noden bepalen en op basis daarvan aanbod vormgeven	13
2.3 En hoe zit het nu met de brede instap en Huizen van het Kind?.....	13
3 Er zijn nog wel wat uitdagingen... ..	14
3.1 Organisatorisch	14
3.2 Profileren en het omgaan met verontrusting.....	14
3.3 Beroepsgeheim	15
3.4 Iemand die het voortouw neemt.....	15
3.5 Aanbod voor tieners.....	15

1 Situering

Via de bevraging 'Een beeld van de Huizen van het Kind' (HvhK) in 2016 kwam in zicht dat verschillende Huizen van het Kind actief aan de slag zijn om een link te maken met jeugdhulp en omgekeerd (voor meer informatie, zie www.huizenvanhetkind.be). Vanuit Kind en Gezin zijn we erg geïnteresseerd om de praktijken en ervaringen beter te leren kennen. We merken dat de wereld van preventieve gezinsondersteuning enerzijds, en jeugdhulp anderzijds nog te gescheiden werelden zijn. Tegelijkertijd weten we ook dat een goede (samen)(net)werking zeker niet altijd evident is omwille van velerlei redenen.

Zowel vanuit het perspectief van de preventieve gezinsondersteuning als het perspectief van de jeugdhulp vernemen we dat een goede afstemming noodzakelijk is. We vernemen ook dat men binnen de HvhK (en alle betrokken partners) en jeugdhulpaanbieders (o.a. CKG) zoekende is om dit te realiseren. Het gaat hierbij niet om grenzen van het ene t.o.v. de andere, maar om de gepaste linken die op het gepaste moment moeten renderen. Op basis van een bezoekenreeks die we aflegden bij 6 Huizen van het Kind die met deze link exploreren, alsook via de input die we kregen via het organiseren van enkele dialogotafels, stellen we jullie dit document voor, dat als bedoeling heeft om te inspireren over wat de link zou kunnen zijn.

Het is een document dat we nu, najaar 2017, in een context van grote evolutie schrijven. Misschien zal de praktijk dit document al vrij snel voorbijgestreefd hebben. Of zal de praktijk er een andere draai aan geven. Dat kan allemaal. Het enige doel van dit document is immers: inspireren vanuit bestaande praktijken en inzichten.

Deze tekst richt zich dan ook in eerste instantie tot die praktijk van de HvhK en jeugdhulp. We zullen er naar streven dat deze tekst zijn weg vindt naar o.a. samenwerkingsverbanden RTJ, individuele HvhK en jeugdhulpvoorzieningen, overlegplatformen (o.a. IROJ), koepels enzovoort. Maar laat volgende boodschap toch vooral primeren: doe voort, blijf aan de slag, gaandeweg zal de afstemming van visie en aanpak verder groeien.

Tegelijkertijd willen we er ook zelf verder de boer mee op om het gesprek aan te zwengelen en voortschrijdend inzicht te verwerven. Vanuit die optiek zullen we er ook binnen het beleid mee aan de slag gaan en in gesprek brengen binnen de administraties en partners.

De tekst is echter nog niet afgewerkt. De feedback van een aantal betrokkenen moet nog worden verwerkt om alle puntjes op de I te zetten. Ook zij die nu bij het lezen van de tekst nog toevoegingen of bedenkingen hebben, kunnen deze de komende weken meegeven aan de auteurs via mailadres huizenvanhetkind@kindengezin.be. Weldra willen zo tot een goed afgewerkte tekst komen die de dialoog en dynamiek tussen de jeugdhulp en huizen van het kind binnen het beleid en de praktijk verder kan bevorderen."

1.1 Introductie op een Huis van het Kind

Een Huis van het Kind is een lokaal samenwerkingsverband, waarbinnen verschillende organisaties samen zorgen voor een multidisciplinair, geïntegreerd en afgestemd aanbod ter ondersteuning van (aanstaande) gezinnen met kinderen en jongeren, en kinderen en jongeren zelf. Er wordt gewerkt volgens het principe van het proportioneel universalisme, wat betekent dat er in een Huis van het Kind basisondersteuning geboden wordt voor iedereen, en proportioneel meer steun voor gezinnen

met meer noden. Het doel is om lokaal de krachten te bundelen om gezinnen zo goed als mogelijk te ondersteunen, om te komen tot maximale gezondheids- en welzijnswinsten.

De Huizen van het Kind spelen een verbindende rol tussen diverse levensdomeinen en diverse partners. In de publicatie 'Bevraging "Een beeld van de Huizen van het Kind"' (<http://www.huizenvanhetkind.be/hk/img/PublicatieHvhKKGFinal.pdf>) is te lezen welke krachten er worden gebundeld.

- Het **lokaal bestuur** is in zo goed als alle Huizen van het Kind een kernpartner. In tweede derde van de Huizen van het Kind nemen zij de regierol op. Vanuit deze lokale regierol kunnen ze de Huizen van het Kind laten aansluiten op het lokaal sociaal beleid.
- Bij heel wat Huizen van het Kind is er daarnaast betrokkenheid van **actoren uit diverse clusters**, met name: opvang van baby's en peuters, opvang en vrije tijd (vooral betrokkenheid van buitenschoolse kinderopvang en jeugddiensten, ook bibliotheken, vrijetijdsdiensten, vakantiespeelpleinwerk, ...), opvoedingsondersteuning (vooral regioteam Kind en Gezin en opvoedingswinkels, ook spel- en ontmoetingsinitiatieven, ...), gezondheidszorg (vooral consultatiebureaus, ook LOGO's (lokaal gezondheidsoverleg), ziekenfondsen, initiatieven drugpreventie, huisartsen, ...), onderwijs (vooral CLB en scholen, ook oudercomités en schoolopbouwwerk, ...), kraam- en gezinszorg (kraamhulp en -zorg, expertisecentra kraamzorg, vroedvrouwen, gezinszorg), en socio-culturele verenigingen (vooral De Gezinsbond).
- Ook **hulpverleningsactoren** die gelijktijdig een meer preventieve werking hebben (zoals Centra voor Algemeen Welzijnswerk en Centra voor Kinderzorg en Gezinsbegeleiding) zijn verbonden met een vrij hoog aantal Huizen van het Kind (7 op 10). Betrokkenheid van andere (jeugd)hulpverleningsactoren komt in een lager percentage van de Huizen van het Kind voor.
- In gebieden met hoge kansarmoedecijfers is er betrokkenheid van actoren die werken in functie van **maatschappelijk kwetsbare groepen**, zoals verenigingen waar armen het woord nemen, integratiediensten, welzijnsschakels, samenlevingsopbouw, inloopteams, ...
- De **gezinnen zelf** zijn in een vrij laag aantal Huizen van het Kind betrokken als mede-actor. Bij 4 op 10 Huizen van het Kind is dit het geval of zijn er plannen in die richting. Aangezien het betrekken van de doelgroep belangrijk is in de Huizen van het Kind bevindt zich op dit vlak dus nog heel wat groeipotentieel.
- **Opleidings- en tewerkstellingsactoren** zijn in een laag aantal Huizen van het Kind betrokken.

Samen werken deze actoren rond heel wat verschillende levensdomeinen.

- 9 op 10 van de Huizen van het Kind heeft acties genomen binnen (**preventieve**) **gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning, ontmoeting en sociale cohesie, opvang en vrije tijd, en onderwijs**
- **Onthaal** krijgt als pijler vorm bij heel wat Huizen van het Kind, via fysiek onthaal en/ of via gezamenlijke folder/ website.
- 8 op 10 Huizen van het Kind legt de link met **lokale kinderarmoedebestrijding**.

- 6 op 10 Huizen van het Kind heeft acties genomen op vlak van **jeugdhulp** en **geestelijke gezondheidszorg**.

1.2 Introductie op Integrale Jeugdhulp

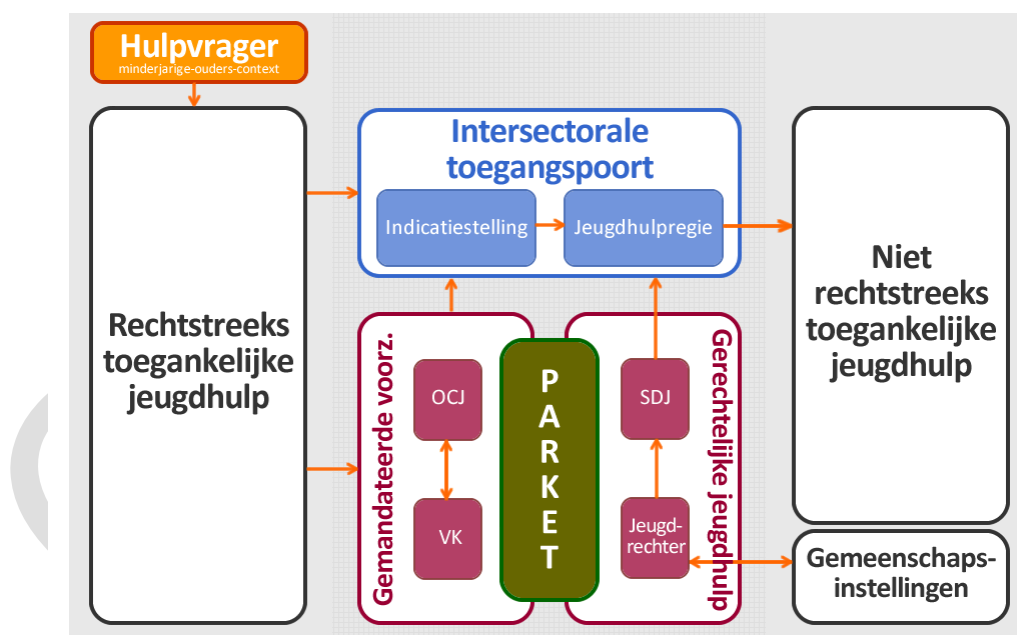
In Vlaanderen bieden honderden organisaties jeugdhulp aan, elk met hun eigen opdracht. Met het decreet Integrale jeugdhulp verankert Vlaanderen een verregaande samenwerking tussen alle sectoren die betrokken zijn bij de jeugdhulp. Zo wil men erover waken dat kinderen en jongeren steeds ergens terecht kunnen en dat er geen breuken zijn in de hulpverlening.

De sectoren die betrokken zijn bij de integrale jeugdhulp in Vlaanderen zijn:

- Agentschap Jongerenwelzijn (JWZ)
- Algemeen Welzijnswerk (AWW)
- Geestelijke Gezondheidszorg (CGGZ)
- Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB)
- Kind en Gezin (KG)
- Vlaams Agentschap voor Personen met het Handicap (VAPH)

Meer informatie is te vinden via www.jeugdhulp.be en ook meer concreet <http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/jeugdhulp/jeugdhulplandschap/>

Jeugdhulpschema

Hoewel dit schema eerder technisch is, toont het enkele belangrijke aspecten die onder jeugdhulp vallen: rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (brede instap en probleemgebonden hulp), intersectorale toegangspoort, gemandateerde voorzieningen en justitiële actoren, niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en gemeenschapsinstellingen.

Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is jeugdhulpverlening die voor iedereen toegankelijk is. Het zijn diensten waar een cliënt zélf naar toe kan stappen om informatie, hulp, ondersteuning ... te vragen.

Brede instap actoren hebben omwille van hun gebiedsdekkende en laagdrempelige werking een opdracht bij uitstek om de toegang tot hulp te organiseren. Zo kan hij steeds terecht bij:

- CLB
- De inloopteams en preventieteams van KG
- Centra voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) en Jongeren Adviescentra (JAC)

Er bestaan ook diensten die voor iedereen toegankelijk, maar waarbij een intensiever of gespecialiseerder hulptraject wordt geboden (**probleemgebonden hulp**). Het zijn:

- CAW
- CKG
- Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)
- Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK)
- Rechtstreeks toegankelijke hulp en Diensten Ondersteuningsplan (DOP) van het VAPH
- Rechtstreeks toegankelijke hulp van JWZ (o.a. organisaties Bijzondere Jeugdbijstand, pleegzorg, centra integrale gezinszorg)

Niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is hulpverlening die enkel ingezet kan worden met het akkoord en de tussenkomst van de intersectorale toegangspoort. De hulpverlening die zich hier situeert, is vaak erg gespecialiseerd en intensief. Vaak gaat het over voorzieningen binnen de sector van de bijzondere jeugdbijstand (Jongerenwelzijn) en multifunctionele centra van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Minderjarigen kunnen er ook terecht voor de aanvraag van een persoonlijk-assistentiebudget en van hulpmiddelen.

Ook de langdurige opvang binnen de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) is niet-rechtstreeks toegankelijk. Dat geldt eveneens voor het aanbod van de Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG).

Verder is er nog jeugdhulp die **niet gevat wordt door de integrale jeugdhulp**. In dat geval gaat het vooral over jeugdpsychiatrie, drugshulpverlening enz.

1.3 [Waarom de link tussen Huizen van het Kind en Integrale Jeugdhulp belangrijk is](#)

De Huizen van het Kind en Integrale Jeugdhulp zijn beiden betrokken bij het opgroeien en opvoeden van kinderen, en het ondersteunen en hulp bieden aan gezinnen. Het aanbod dat wordt samengebracht in de Huizen van het Kind enerzijds en binnen jeugdhulp anderzijds bevindt zich op eenzelfde continuüm, van niet-probleemgebonden naar probleemgebonden.

Bij de Huizen van het Kind is het ondersteunen van gezinnen de finaliteit, vormgegeven vanuit het principe van het proportioneel universalisme, vanuit een niet-probleemgebonden benadering. HvhK bezitten heel wat methodieken om gezinnen op een laagdrempelige manier te bereiken, via een variëteit aan kanalen zoals brugfiguren, vrijwilligers, allerlei activiteiten, cultuursensitieve zorg, diversiteit in personeel... Een veel gehoorde zorg bij partners in een HvhK is dat de problematiek bij gezinnen waarmee ze geconfronteerd worden, steeds zwaarder en complexer wordt. Het gaat hier over de 'Brede Instap'-partners, maar evengoed ruimer dan dat (kinderopvang, opvoedingswinkels, ...). De schakelfunctie naar jeugdhulp kunnen vertolken, is dan

cruciaal. Zodat gezinnen zo tijdig mogelijk hulp krijgen. Zodat gezinnen ook de gepaste hulp krijgen, immers is er bij complexe problemen bijkomend nood aan het inzetten van specialistische kennis. Zodat de basiswerking haar universele brede werking kan blijven realiseren.

Vanuit jeugdhulp is het eveneens belangrijk dat de expertise van de partners in een HvhK kan worden ingezet. Het zijn samenwerkingsverbanden van basisvoorzieningen, ze bevinden zich in de leefwereld van gezinnen. Door vanuit jeugdhulp in te zetten op een blijvende link met de basisondersteuning die door HvhK worden geboden, is er een sterk vergrote kans dat het afsluiten van jeugdhulp gemakkelijker kan gebeuren. Wil men binnen jeugdhulp werken aan een goede en tijdige instroom, een vlottere doorstroom en een geruststellende uitstroom dan0 is samenwerking met HvhK cruciaal.

De bedoeling is niet dat kinderen, jongeren en gezinnen lineair worden overgedragen van de ene naar de andere, dat de jeugdhulp 'overneemt'. Het is wel de bedoeling dat wordt bekeken hoe het hulpaanbod een toegevoegde waarde kan bieden voor die gezinnen waar meer hulp nodig is. Het is werken vanuit een complementaire en gedeelde verantwoordelijkheid.

Dat dit alles tijd vraagt om te groeien, is evident. Dat niet iedereen in het Vlaamse landschap op deze link zit te wachten, is dat ook. Toch zijn we – samen met velen – overtuigd van de meerwaarde die het kan hebben om de link tussen HvhK en Integrale Jeugdhulp structureel uit te bouwen, terwijl er gelijktijdig dient bewaakt te worden dat de finaliteit van beide dient te blijven bestaan.

2 Ready, set, go

Er is al wat...

Het vertrekpunt anno 2017 is dat er al heel wat linken zijn, al was het maar doordat er actoren zijn die deel uitmaken van zowel de HvhK als jeugdhulp. Het gaat hierbij m.n. over KG (directe betrokkenheid bij > 90%), CLB (in +/- 80%), CAW (in 60-70%), CKG (in +/- 60-70%), CGG (in +/- 40%), JWZ (in +/-30%) en VAPH-voorzieningen (in +/- 20%).

De mate waarin deze actoren betrokken zijn, varieert, zowel over verschillende Huizen van het Kind heen, als binnen een Huis van het Kind maar dan over de tijd heen. In wat volgt, geven we een blik op enkele voorbeelden die we leerden kennen tijdens onze zoektocht, geclusterd in enkele domeinen.

2.1 Kennis van elkaars werking

Voldoende kennis hebben van en waardering hebben voor elkaars werking zijn belangrijke voorwaarden van samenwerking. Het vraagt om een duidelijke investering, die ook blijvend nodig is omwille van evoluties binnen organisaties, medewerkers die komen en weggaan ...). In functie van een goede ondersteuning en hulp van gezinnen, kinderen en jongeren is deze investering nodig.

2.1.1 In functie van een goede toeleiding van gezinnen

Enkele citaten.

"Het is belangrijk om weg te gaan van dat 'eilandjesdenken'. Wij zaten bv. vast met een gezin met een kindje met autisme. De thuisbegeleidingsdienst autisme zit immers met lange wachtlijsten. Toevallig kwamen we in overleg met een Centrum voor Ambulante Revalidatie (CAR) die ons erop wees dat ook zij hulp kunnen bieden voor gezinnen. Opeens zaten we niet meer vast, wat als een enorme opluchting door ons allen werd ervaren. Het is eigenlijk ongelooflijk dat we jaren hadden gewerkt, terwijl we het bestaan van deze CAR's wel kenden, maar zonder te beseffen welke soort werking en hulp ze konden bieden die in toegevoegde waarde was met onze ondersteuning."

"Het is een uitdaging om op heel wat thematieken de diverse partners te leren kennen. Komt een ouder met een borstvoedingsvraag naar mijn werking dan kan ik direct in mijn netwerk diverse mensen opnoemen die kunnen helpen. Maar komt een ouder met een complexe hulpvraag, dan ben ik rap uitgesproken. In functie van de toegankelijkheid van jeugdhulp zou dat anders moeten."

2.1.2 In functie van een goede toeleiding van professionals

Ook professionals zelf kunnen vragen hebben (bv in functie van verontrusting, in functie van cultuursensitieve zorg, in functie van laagdrempelige methodieken ...) waarbij een antwoord kan gevonden worden in het ruime netwerk van professionals.

Citaat:

"Het OCJ voorziet een consultfunctie voor partners integrale jeugdhulp. Het zou toch goed zijn als dit ook kan worden opengesteld naar de Huizen van het Kind."

2.1.3 In functie van ondersteuning en hulp op maat

Citaat:

"Hoewel ik overtuigd ben van het belang van holistisch denken, moet ik eerlijk toegeven dat ik tot voor kort de ogen soms sloot voor een bepaalde zorg waarmee een gezin ook nog zat. Omdat ik vanuit mijn kennis en ervaring helaas niet alles kan oppakken. Het gaf een vrij machteloos gevoel. Nu ik onder impuls van de HvhK als medewerker meer en meer wordt betrokken in overleg met andere lokale partners, merk ik wat anderen voor een gezin kunnen betekenen, en ga ik veel sneller schakelen naar andere diensten. Het zorgt ervoor dat er voor mijn gezinnen meer vooruit gaat, omdat in hun leven, alles natuurlijk aan elkaar vasthangt. Het werken aan het financiële probleem heeft er onlangs toe geleid dat er op opvoedkundig vlak sprongen vooruit worden genomen bij een gezin dat ik al lang opvolg. Het is straf om dat te zien."

2.1.4 Methodieken om elkaar te leren kennen

Kennis van elkaars werking komt niet vanzelf. Enkele inspirerende methodieken die we tegen kwamen zijn:

- In Beringen gaat het HvhK 1 keer om de twee maanden bij een partner/ gastorganisatie op bezoek. De gastorganisatie krijgt 5 à 10 minuten de tijd om de eigen werking voor te stellen, en stelt nadien een geanonimiseerde casus voor. Op die manier wordt door de gastorganisatie uitgelegd hoe ze concreet aan de slag gaat. De andere aanwezige partners vullen aan met wat zij, vanuit hun expertise, zouden kunnen betekenen in functie van

deze casus. Op die manier leren de verschillende organisaties elkaar echt kennen met betrekking tot de meerwaarde voor gezinnen, en wordt ieders invalshoek verruimt.

- Vanuit de jeugdhulp zijn er voorbeelden van casustafels/ intersectorale intervisietafels. Een casus die is afgesloten wordt geanonimiseerd gebracht, en wordt besproken met de verschillende partners.
- Er worden voorbeelden aangehaald zoals netwerkconferenties, speeddates, wijkteams, ... waarop zowel actoren HvhK als actoren jeugdhulp worden uitgenodigd. Belangrijk is dat deze netwerkmomenten verder moeten gaan dan elkaar te leren kennen. Men raadt aan om er ook steeds een inhoudelijk thema aan te koppelen, dat best door zoveel mogelijk partners samen wordt beslist en/ of gedragen is. Partners haken anders immers af.

2.1.5 Samenwerkingsverband Huis van het Kind als facilitator

Structurele samenwerking is geen noodzakelijke voorwaarde om rond bepaalde situaties of gezinnen goed samen te werken. Het omgekeerde is veelal wel het geval: het samenwerken rond een bepaald gezin of bepaalde thematiek vormt een basis om tot structurele samenwerking te komen.

Doordat er op niveau van een Huis van het Kind al heel wat aanbod en partners samengebracht worden, kan dit een belangrijke facilitator zijn.

Voorbeelden:

Een CKG biedt gezinsbegeleiding aan huis aan, en pakt heel wat thema's op rond opvoeding en gezinsondersteuning. Ze hebben echter partners nodig lokaal om mee samen te werken, omdat er nog andere thema's zijn (materiële noden, sociaal isolement) waarrond het gezin noden en vragen uitspreekt. Echter, het CKG werkt voor een groot werkingsgebied, en het is niet altijd mogelijk om goed zicht te hebben op al het ondersteunend aanbod dat er aanwezig is op diverse levensdomeinen. Het Huis van het Kind dat in de gemeente waar het gezin woont actief is, is dan een zeer toegankelijke weg om te weten te komen welk aanbod er is, en welke linken er kunnen worden gelegd in functie van het gezin.

Naar een spel en ontmoetingsinitiatief komt er een gezin dat heel wat vragen en problemen met zich meedraagt. Door de kleinschaligheid van het initiatief is het niet mogelijk om een structurele samenwerking met alle hulpverlenende partners uit te bouwen. Echter, op niveau van het Huis van het Kind is er wel aansluiting gezocht met bovenlokale hulpverlenende partners. Het spel- en ontmoetingsinitiatief kan op die contacten beroep doen om het gezin verder te helpen.

2.2 Expertise en aanbod koppelen

Expertise en aanbod koppelen gaat een stap verder dan elkaar kennen en waarderen. Het gaat om concrete samenwerkingsafspraken.

Om het met een beeldspraak te zeggen: je kan heel wat mooie meubelen hebben, maar dat betekent nog niet dat wanneer je ze bij elkaar zet in een huis, ze ook mooi bij elkaar zullen passen. Je zal soms dingen moeten rangschikken, moeten vervangen, sommige zaken een laagje verf geven opdat ze goed bij elkaar passen.

2.2.1 Doorgedreven samenwerkingsmodellen

Hier volgen enkele lopende samenwerkingsmodellen die op een doorgedreven manier actoren en hun aanbod uit de HvhK en jeugdhulp verbinden.

Gezinscoaches 03 in Antwerpen

Gezinscoaches lopen een traject met kwetsbare gezinnen in de periode gaande van de zwangerschap tot gezinnen met kinderen van 3 jaar. Als rode draad geldt dat er 6 weken kennismaking is, 6 maanden begeleiding, en nadien een afrondingsfase. De begeleidingsduur is helemaal op maat en is niet vastgelegd in bepaalde modules. Het motto is: zo lang als nodig en zo kort als mogelijk.

Er wordt door een gezinscoach generalistisch gewerkt op meerdere levensdomeinen: 1. gezinsrelaties, 2. pedagogisch, 3. psychologisch / persoonlijk functioneren, 4. huisvesting / materieel / financieel, 5. gezondheid / medisch, en 6. administratief / juridisch. Een gezinscoach wordt ingeschakeld indien er problemen zijn op minstens 3 van de 6 terreinen.

Het generalistisch werk wordt mogelijk gemaakt door onder meer twee volgende karakteristieken van gezinscoaches 03:

- Een gezinscoach brengt de verschillende hulpverleners en ondersteuners die rond een gezin werken, samen, en/of legt verbindingen naar nieuwe hulpverleners en ondersteuners. Samen met het gezin wordt een plan bepaald, inclusief afbouw van hulpverlening en ondersteuning. Het is dus voornamelijk via de regiefunctie dat er een generalistische aanpak wordt mogelijk gemaakt. Bovendien staat samenwerking met het gezin daarbij centraal.
- de gezinscoaches zijn vrijgemaakt uit diverse organisaties om voor een bepaald aantal uren als gezinscoach te fungeren. Zij komen op regelmatige basis samen als team in functie van intervisie en wisselen hun expertise uit rond aanpak gezinnen. De gezinscoaches blijven gelijktijdig elk verbonden aan hun moederorganisatie. Op die manier kunnen ze hetgeen ze leren in de intervisie met gezinscoaches uit andere organisaties ook inbrengen in de moederorganisatie.

Hetgeen dit model karakteriseert is dat er een regiefunctie wordt voorzien op niveau van een individueel gezin, en dat daarbij - vanuit een generalistische/ holistische visie - er op verschillende levensdomeinen wordt gewerkt, waarbij zowel actoren uit jeugdhulp als actoren van de Huizen van het Kind (die sowieso ook een deelverzameling hebben) relevant zijn. Binnen de samenwerking 'Gezinscoaches 03' engageren verschillende partnerorganisaties zich om een gezinscoach03 ter beschikking te stellen.

Sociale wijkteams in stad Antwerpen, vanuit CAW

Via de sociale wijkteams is het de bedoeling om te zorgen dat het aanbod dicht bij gezinnen komt te staan, en op een meer geïntegreerde manier vorm krijgt. In het wijkteam is het de bedoeling om met diverse sociale partners werkzaam in een wijk een gezamenlijk team uit te bouwen. Waarbij er een beweging gemaakt wordt van aanbodgestuurd werken naar vraaggericht werken. Van curatief naar preventief. Van focus op problemen naar focus op krachten. Van specialist naar generalist, het wijkteam gaat met alles aan de slag wat zich aandient. Van individuele hulp naar samenlevingsopbouw.

De ambitie naar de toekomst toe is dat er binnen een beperkt werkingsgebied vanuit diverse organisaties een team wordt samengesteld dat samenwerkt in functie van de ondersteuning van gezinnen, en van daaruit ook de linken maakt naar actoren die in een groter werkingsgebied actief zijn.

VONK in Dilbeek en Asse

VONK is een project dat gestart is in Dilbeek en onder meer ook in Asse (plaats van bezoek) verder vorm krijgt. De bedoeling is om vanuit een samenwerking tussen OCMW, Kind en Gezin, CKG en CAW begeleidingen aan huis te voorzien voor gezinnen een kwetsbare situatie met kinderen van 0 tot 3 jaar.

Ze werken aan laagdrempelige integrale gezinsbegeleidingen op maat, het verhogen van kleuterparticipatie, het verhogen van de toegankelijkheid van dienst- en hulpverlening en het uitputten van grondrechten. De aanmelding kan verlopen via Kind en Gezin, de sociale dienst van het OCMW, of laagdrempelige initiatieven die in het Huis van het Kind aanwezig zijn, zoals de ruilwinkel.

Als gezin teken je een VONK-overeenkomst. Op die manier is de samenwerking ook transparant. Veelal is het op doorverwijzing van Kind en Gezin, die een aantal criteria bekijkt. Vanuit het OCMW is iemand aangesteld die aan huis gaat. Deze schakelt de diensten in waarvan ze vermoedt dat ze nodig zijn. Als er relatieproblemen zijn, wordt het CAW ingeschakeld. Als opvoedingsondersteuning nodig is, dan wordt het CKG ingeschakeld. Het geven van verzorgingspakketten, melkpakketten, sociale tarief voor buitenschoolse opvang, school zoeken, ... dat doet het OCMW, net zoals het in orde brengen van de sociale woning, het helpen bij administratie, ...

Hetgeen dit model karakteriseert is dat een aantal diverse partners aan heeft gegeven dat ze structureel wil samenwerken, waarbij iedere partner aangeeft welke rol deze kan opnemen voor het gezin en welk aanbod er tegenover staat.

Project Ikaros in Houthalen-Helchteren

Dit project is ingebed in een crisisteam van Daidalos vzw. Indien er zich een combinatie van crisis thuis en crisis op school voordoet, dan kan Ikaros worden ingeschakeld. Het is een korte begeleiding van 6 weken, met een dagelijks contact. De bedoeling is om het netwerk in te schakelen zodat op korte termijn de crisis kan verholpen worden. De medewerkers van het project zijn dan ook goed lokaal ingebed. Met de verwijzer zelf is er een specifieke band. Iedere week wordt deze op de hoogte gebracht. Het gezin wordt uitgenodigd om dit zelf te doen. Op het eindgesprek wordt de verwijzer ook uitgenodigd. Het is de verwijzer die uiteindelijk weer verder zal moeten gaan.

Schakelen in Heusden-Zolder

In Heusden-Zolder wordt het netwerk gezinsondersteuning/ HvhK getrokken door een medewerker van de gemeente. Het overleg jeugdhulp (kinder- en jongerenteam) wordt getrokken door een medewerker vanuit OCMW. Tussen beiden is heel wat structureel en incidenteel overleg. Ze zijn ook de bekende 'koppen' die mee oplossingen helpen zoeken voor gezinnen en mee helpen schakelen. Ze streven ernaar niet over te nemen van de dienst- of hulpverlener die al betrokken is op het gezin, maar als die om hulp vraagt, dan wordt er wel naast de professional gestaan en wordt deze ondersteund.

Specifiek lopen er ook de projecten Zonnekind en Kind in Nood (GGZ, zie verder). Het team Zonnekind bestaat uit twee maatschappelijk werkers die ondersteuning bieden aan kwetsbare gezinnen met kinderen. De ondersteuning wordt bepaald door het gezin zelf. Het gezin kiest zelf rond welke thema's er gewerkt wordt of op welke domeinen men veranderingen wil zien bv. huisvesting, tewerkstelling, gezondheid, de kinderen, ... De maatschappelijk werker gaat ook mee naar bepaalde diensten ter ondersteuning van de ouders bv. oudercontact, overleg met advocaat, gesprekken met andere hulpverleners, ... De gezinnen komen bij Zonnekind terecht dankzij doorverwijzers zoals CLB's en scholen, Kind en Gezin, sociale dienst OCMW, CAW, CGG – Kind in Nood, ... Meestal gaat de doorverwijzer samen met iemand van Zonnekind op verkennend huisbezoek en wordt samen verdere afspraken gemaakt. Daarna wordt binnen het team bekeken als er opgestart wordt of niet.

2.2.2 Expertise gezamenlijk inzetten - thematisch

Enkele thematische zaken worden gebruikt ter illustratie van hoe expertise gecombineerd een meerwaarde creëert voor de kinderen en gezinnen.

Kinderopvang en vrije tijd

Kinderopvang is een belangrijk aanbod om te overwegen wanneer een kind terug naar huis kan na een plaatsing. Ook voor gezinnen die het omwille van diverse redenen moeilijk hebben, kan kinderopvang helpen om de draaglast bij de ouders te verminderen. Vanuit zo'n partnerschap kan de kinderopvang haar sociale functie ten volle invullen. Belangrijk is wel dat kinderopvang niet alleen voor deze gezinnen kan instaan maar samen met jeugdhulp aan de slag gaat.

In Beernem werkt het vakantiespeelpleinwerk samen met de gemeenschapsinstelling De Zande. Een aantal van de jongeren uit deze gemeenschapsinstelling worden aangesproken om als monitor mee te draaien. Het is de jeugdrechter die hier mee over beslist, en de jeugddienst biedt ondersteuning. Deze jongeren komen bovenop de volle bezetting van animatoren die er sowieso wordt voorzien. Het vraagt van de jeugddienst extra begeleiding achter de schermen, maar men ziet positieve effecten van deze samenwerking voor een deel van de jongeren. Het is een belangrijke kans voor deze jongeren om dit te kunnen doen.

Opvoedingsondersteuning

Er zijn in Vlaanderen wel wat voorbeelden van CKG's die met extra (personeels)middelen een opvoedingswinkel uitbouwen. In Hasselt (bijvoorbeeld) is er een medewerker die bij het CKG werkt, en voor een deel van de uren pedagogisch advies voorziet in de Opvoedingswinkel. Deze medewerker is goed op de hoogte van het aanbod jeugdhulp en brengt de expertise hierrond binnen in de opvoedingswinkel. En omgekeerd kent het CKG dan ook het aanbod van de Opvoedingswinkel, en ruimer het Huis van het Kind. Waardoor er bijvoorbeeld met een gezin kan worden afgesproken dat ze op woensdag naar het spel- en ontmoetingsinitiatief kunnen gaan, en het CKG dan zelf op maandag en vrijdag kan komen.

Geestelijke gezondheidszorg

In Schoten gaven het CLB, CAW, scholen aan dat er nood was aan ondersteuning van jongeren die het moeilijker hebben. Uit de cijfers bleek dat er heel wat jongeren waren die boven het aantal

gesprekken zitten die ze binnen het CLB eigenlijk kunnen krijgen. De jeugddienst is met partners gaan bekijken wat er mogelijk is. Vanuit het HvhK is een Tejo opgericht.

In Heusden-Zolder is er het project 'Kind in Nood' gestart vanuit een nood aan een toegankelijk aanbod geestelijke gezondheidszorg voor kansarme gezinnen. Er zijn middelen vanuit het OCMW ingezet om de expertise van het CGG lokaal in te zetten. Het gaat hierbij onder meer over de doelgroep van KOPP, echtscheiding, ... Deze kinderen en hun gezinnen geraken niet tot in het CGG. Dus in functie van hen is een outreachende werking opgezet. Dit aanbod wordt vlot gelinkt aan het HvhK, en biedt een proportioneel aanbod bovenop het universele aanbod.

Vrijwilligers en krachtgericht werken

De helft van de Huizen van het Kind heeft acties genomen of heeft concrete plannen om vrijwilligers in te zetten. Onder meer via consultatiebureaus, spel- en ontmoetingsinitiatieven, luierbanks, ruilwinkels, huiswerkbegeleidingsinitiatieven, spelotheken, integratieactiviteiten voor nieuwkomers, buddyprojecten, ... Voor gezinnen is het belangrijk om op dit aanbod beroep te kunnen blijven doen terwijl jeugdhulp erbij komt. Vrijwilligers kunnen daar ook een extra rol in spelen. Bijvoorbeeld doordat een vrijwilliger een gezin mee begeleidt naar een dagcentrum.

Ook de jeugdhulp heeft als taak om krachtgericht te werken, en kan daarbij dankbaar gebruik maken van allerhande initiatieven in de HvhK.

Gezondheidsactoren en materniteiten

In diverse Huizen van het Kind zijn er prenatale werkgroepen opgestart in functie van het waarmaken van een proportioneel universeel aanbod in functie van de begeleiding van (kwetsbare) zwangere gezinnen en gezinnen met jonge kinderen. Als je zo thematisch gaat, is het logisch om direct op brede continuüm te werken: kind en gezin, vroedvrouwen, kraamzorg, ocmw, ruilwinkels, inloopteam, CKG, ... om dit gelaagd aanbod te kunnen waarmaken.

Handicapspecifieke zorg

In Antwerpen zijn er vanuit het wijkteam van het CAW nogal wat contacten met voorzieningen die begeleid wonen doen met personen met een beperking. Er is ook een specifiek aanbod voor ouders met beperking. Wat zij doen, ligt zeer dicht bij wat het CAW doet.

Kinderarmoede

Rond kinderarmoede beweegt er nogal wat, ook vaak lokaal vorm gegeven. Expertise op dit vlak wordt vaak door verschillende partners binnen HvhK en jeugdhulp gedeeld. Ervaringsdeskundigen zijn ook gemakkelijker in een lokaal samenwerkingsverband in te bedden.

Tijdens de bezoeken kwam in dit kader ook vaak het belang van gemeentelijke diensten voor boven. Zo zijn de jeugddienst en OCMW vaak erg belangrijke partners voor gezinnen met noden, terwijl ze geen deel uitmaken van de jeugdhulp. Een HvhK is hier vaak een verbindende factor.

En nog zoveel meer

De potentiële thema's zijn in principe oneindig in aantal. Denk bv. aan scheiding en partnerschap, zindelijkheid, onderwijs en dergelijke meer.

2.2.3 Samen noden bepalen en op basis daarvan aanbod vormgeven

Er zijn nogal wat voorbeelden van basispartners binnen een Huis van het Kind die samen met partners integrale jeugdhulp noden hebben bepaald en op basis daarvan aanbod hebben uitgewerkt. Daarvoor worden heel vaak middelen vrijgemaakt of gezocht door het lokaal bestuur. Verschillende voorbeelden zijn te vinden in bovenstaande tekst (bv Heusden-Zolder, Schoten, ...).

Het gaat niet altijd om extra middelen die worden vrijgemaakt, soms gaat het ook om het anders inzetten van de bestaande middelen. In Zwevegem heeft Jongerenzorg vzw van jongerenwelzijn de middelen voor zeer intensieve begeleidingen verminderd om kortdurende contextbegeleidingen te kunnen voorzien, gekoppeld aan het HvhK, om er op die manier vroegtijdig bij te kunnen zijn. Op die manier trachten ze meer intensieve hulp te vermijden, en willen ze structureel zoeken naar oplossingen voor de wachtlijstproblematiek.

In Geraardsbergen is er het project "Opweg" van Meeander, voorziening Jongerenwelzijn. Met een gezin dat op de wachtlijst staat, gaat men een opstarttraject, waarbij men onder meer nagaat of de hulp effectief geschikt zal zijn, en waarbij men op zoek gaat wat men in de tussentijd reeds kan doen voor het gezin, vanuit een partnerschap met de verwijzer. Deze samenwerking/ dit partnerschap biedt niet enkel een hulp voor de gezinnen, maar ook voor de partners die naar jeugdhulp doorverwijzen maar blijven 'zitten' met het gezin gezien de wachtlijsten. Ze worden op die manier verder geholpen, want er wordt wel samengezeten om te bekijken wat er kan gebeuren. Ook voor de jeugdhulpactoren die met wachtlijsten zitten, is dit een goede praktijk, omdat ze op die manier een efficiënter verhaal mee kunnen organiseren. Niet in het minst omdat cliënten meer betrokkenheid ervaren.

Ook het eerder aangehaald voorbeeld van project Ikaros van uit Houthalen-Helchteren, alsook het VONK-project kan hieronder worden gekaderd.

2.3 En hoe zit het nu met de brede instap en Huizen van het Kind?

De Brede Instap is een concept binnen integrale jeugdhulp dat als doel heeft om het aanbod integrale jeugdhulp meer toegankelijk en dicht bij gezinnen te brengen, alsook om de vraag van het gezin met zorg op te nemen inclusief zoeken naar overbruggingshulp bij wachttijden en wachtlijsten. Binnen de brede instap gaat met name om de functies onthaal, vraagverheldering, verwijzing en eerste hulp. Kind en Gezin (preventieve zorg en inloopteams), CLB en CAW zijn de brede instap actoren.

De vraag die af en toe opduikt, is hoe de brede instap zich tot de Huizen van het Kind verhoudt. Er zijn waarschijnlijk verschillende manieren om dat te bekijken, maar wij bekijken het als volgt.

Voor de ouders en jongeren is het belangrijk dat ze, onafhankelijk van welke deur ze openen, ze juist terecht komen. En er zijn nogal wat deuren die kort of veraf van de jeugdhulp staan. De rol van de brede instap wordt sterker als ze deel uitmaakt van een HvhK, omdat een HvhK op lokaal niveau heel wat van het universeel aanbod verbindt waar vele deuren zich bevinden. De brede instap sluit op die manier het best "aan bij actoren die er nood aan hebben.

De brede instap zit dus veelal in een HvhK, en wordt erdoor versterkt. Een HvhK omvat brede instap voor de jeugdhulp voor zoverre de actoren binnen het HvhK dit vormgeven en het er ook aan linken. We hopen dat de recente inzichten en huidige tekst dit aspect kan versterken.

3 Er zijn nog wel wat uitdagingen...

De vele goede voorbeelden zijn er, maar we mogen ook niet blind zijn voor een aantal uitdagingen die zich nog duidelijk stellen. We pretenderen hier geenszins pasklare antwoorden te formuleren, maar wel enkele belangrijke uitdagingen op te lijsten.

3.1 Organisatorisch

HvhK zijn lokaal ingebed, gaande van een werkingsgebied van 1 gemeente of stad, tot een samenwerkingsverband van een aantal gemeenten samen.

Voorzieningen binnen jeugdhulp hebben veelal een groter werkingsgebied dan de HvhK, en onderling hebben zij dan ook nog eens verschillende werkingsgebieden. Aansluiten bij elke werkgroep/stuurgroep is onbegonnen werk is voor geen van allen realistisch.

Er wordt dus best naar manieren gezocht om op bovenlokaal niveau samen te werken met jeugdhulpactoren.

Voor partners integrale jeugdhulp is het goed te weten dat de hvhK heel wat partners verbinden, en dat het dus dé weg is om te bewandelen indien ze aanbod/ expertise/ ... kenbaar willen maken. De contactgegevens van alle HvhK afzonderlijk zijn te vinden via www.huizenvanhetkind.be (tabblad 'de huizen') .

In iedere provincie worden HvhK regionaal of provinciaal samengebracht, wat een platform kan zijn om meerdere Huizen van het Kind gelijktijdig te bereiken. Neem hiertoe best contact op met EXPOO (info@expoo.be). Zij zullen toeleiden naar de juiste personen. In iedere regio ziet dit er immers anders uit, en het is nog in constante ontwikkeling.

Omgekeerd is het IROJ een provinciaal platform integrale jeugdhulp, en zijn er netwerkgroepen integrale jeugdhulp die op regionaal niveau vorm krijgen. Vooral die laatste kunnen voor de HvhK worden gebruikt om concrete afspraken te maken. Meer informatie en contactgegevens zijn te vinden via <https://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/jeugdhulp/iroj/>.

3.2 Profileren en het omgaan met verontrusting

Wat steeds te bewaken zal zijn, is het evenwicht. Het aanbod dat wordt samengebracht in de Huizen van het Kind enerzijds en binnen jeugdhulp anderzijds mag zich dan wel op eenzelfde continuüm bevinden, van niet-probleemgebonden naar probleemgebonden, er zijn verschillende finaliteiten. Een Huis van het Kind dient garant te staan voor laagdrempelige universeel toegankelijke dienstverlening voor (aanstaande) gezinnen met kinderen en jongeren. Hulpverlening dient garant te staan voor geïndiceerde hulp op maat, die aanklappend tot verplichtend kan zijn. In situaties die problematisch zijn, sluiten beiden elkaar niet uit, maar blijft het aanbod in een Huis van het Kind vrijwillig en voor iedereen toegankelijk, zonder daarmee te verzaken aan de plicht om binnen situaties van verontrusting mee een rol op te nemen binnen het mandaat en mogelijkheden die iedere partner heeft.

Echter, soms wordt in casussen de ervaringen van sommige partners nog onderbenut. Zo getuigt een buitenschoolse kinderopvang van het feit dat sommige kinderen in problematische situaties opgroeien, dat het personeel van de BKO ook voor die kinderen een betekenisvolle rol wil spelen, maar dat ze niet betrokken worden binnen het casusoverleg dat dan over deze kinderen wordt georganiseerd.

Er is nog heel wat gesprek nodig om tot een goede verstandhouding te komen waarbij ieders rol duidelijk is en kan worden vervuld, en er tegelijkertijd een sluitend verhaal is voor alle kinderen – ook in situaties van verontrusting.

3.3 Beroepsgeheim

Het hangt nauw samen met bovenstaande punt, maar in een context met diverse beroepsstatuten, blijft vooralsnog een terugkerende vraag: Wat mag ik wanneer en onder welke voorwaarden concreet tegen jou zeggen?

Het Steunpunt jeugdhulp ontwierp hiervoor recent een poster als hulpmiddel in de afweging of informatie kan, mag of moet doorgegeven worden, specifiek in het kader van de jeugdhulp, zie: <https://www.kennisplein.be/Pages/Poster-beroepsgeheim.aspx>.

3.4 Iemand die het voortouw neemt

Er worden nogal wat signalen gegeven dat het te vaak ontbreekt aan iemand die het voortouw kan nemen in een casus, die zorgafstemming organiseert, die schakelt, ... Er zouden geen situaties meer mogen zijn waar er 10 hulp- en dienstverleners betrokken zijn op een gezin, zonder dat er structureel wordt samengewerkt.

3.5 Aanbod voor tieners

Er lopen wel wat acties binnen de HvhK om ook de tieners en hun gezinnen te bereiken, maar in vele gevallen is dit nog niet aan de orde. Voor heel wat jeugdhulpactoren vormt dit een beperking, en moet er gezicht worden naar andere maar vaak soortgelijke samenwerking.